

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2021

Samarbete i skolan mellan de två
yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarie.
En fallstudie ur lärares perspektiv

Maria Karlsson Vives

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren/Författarna**
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Samarbete i skolan mellan de två yrkesprofessionerna skolbibliotekarie och lärare. En fallstudie ur lärares perspektiv

Engelsk titel: Collaboration between two professionals in the school world, teachers and school librarians. A case study from a teacher's perspective

Författare: Maria Karlsson Vives

Färdigställt: 2021

Abstract: This essay examines the professions of teachers and school librarians from the perspective of the teacher. Through a case study, teachers have been interviewed regarding their views on their collaboration with the school librarian and what they think the school librarian with his or her professional competence complements their students' teaching with. Theoretical framework is Lena Folkesson's dimensions for the interplay of profession, power and legitimacy. Teachers are chosen to participate because their school librarian has been awarded the prize "World-class school library". The respondents' answers are compared to research studies on collaboration between professions and what the professional profession of librarian can contribute to students' education based on their professional competence.

Nyckelord: skolbibliotek, skolbibliotekarie, lärare, samarbete

Innehållsförteckning

1) Inledning	1
1.1. Kort presentation	1
1.2. Problemformulering och syfte	1
1.2.1. Problemformulering	1
1.2.2. Syfte	2
1.3. Frågeställningar	2
1.3.1. Avgränsningar	2
1.4. Bakgrund	3
1.4.1. Regelverk för skolbiblioteksverksamhet	3
1.4.2. Skolbibliotek i Kävlinge kommun	4
1.4.3. Skolans bibliotek i sin kontext	4
1.4.4. Min fallstudie	4
2) Tidigare forskning	7
2.1. Internationell forskning	7
2.2. Nationell forskning, rapporter och undersökningar	9
3) Teoretiskt Ramverk	12
3.1. Samspel mellan lärare och skolbibliotekarier	12
3.2. Yrkesdimensionen	12
3.3. Maktdimensionen	13
3.4. Legitimitetsdimensionen	13
4) Metod och tillvägagångssätt	15
4.1. Forskningsdesign	15
4.2. Materialinsamling, metod, och analytiskt verktyg	15
4.2.1. Materialinsamling och metod	15
4.2.2. Analytiskt verktyg	16
4.3. Urval	16
4.4. Genomförande	17
4.5. Reflektioner kring val av metod	17
5) Resultat och Analys	18
5.1. Yrke	18
5.2. Makt	20
5.3. Legitimitet	22
5.4. Sammanfattning	23
6) Diskussion och slutsats	25
6.1. Förslag till fortsatt forskning	27
7) Referenslista	28
Bilagor	31
Bilaga 1	31
Bilaga 2	31

1) Inledning

1.1. Kort presentation

En del människor blir bokslukare efter att de har knäckt läskoden och den kategorin tillhör jag. Personligen föredrar jag att läsa fysiska böcker och är inte förtjust i att läsa på en läsplatta. Mycket har förändrats hur vi får och söker information och har tillgång till skriven text sedan jag blev läskunnig på 1970-talet.

Idag arbetar jag som legitimerad förskollärare i en förskoleklass i en kommun som har satsat på bemannade skolbibliotek och digitalisering. Min elevgrupp besöker skolbiblioteket varje vecka och tiden är avsatt för just denna klass. På den tiden kan de botanisera bland fysiska böcker och få hjälp och guidning av en utbildad bibliotekarie att hitta böcker som passar dem och som kan väcka lust och stimulera till läsning. Vissa lektioner är avsatta för bokprat och undervisning i MIK (Medie- och informationskunnighet).

1.2. Problemformulering och syfte

1.2.1. Problemformulering

Cecilia Gärdén (2017) redogör för sin forskning i *Skolbibliotekets roll för elevers lärande* att tillgång till bemannade skolbibliotek gynnar elevers studieprestationer och ger möjlighet till likvärdig utbildning oavsett socioekonomisk bakgrund. Cecilia Gärdén har som grund i sin forskning gått igenom cirka 100 texter som berör och behandlar skolbibliotek. I kapitel 11 nämner Gärdén några teman som är återkommande i hennes forskning. Två teman som Gärdén redogör för är vikten av stöd hos skolledningen och vikten av samarbete mellan yrkesprofessionerna lärare och bibliotekarie. Brister i fackkunskap och utbildning hos den som arbetar i skolbiblioteket speglar av sig på den verksamhet som bedrivs. En av de slutsatser som Gärdén drar är att skolbibliotekariens utbildning spelar stor roll för både skolbiblioteksverksamhetens innehåll och hur den utformas. Skolbibliotekarien arbetar mer med läsfrämjande än med att främja informationskompetens. Gärdén saknar dokumentation och forskning om vad det är för metoder som skolbiblioteket använder när det är en integrerad del av undervisningen och hur det ska gå att mäta och fastställa att dessa metoder bidrar och gynnar elevers lärande.

Vid min genomgång av tidigare publicerade uppsatser om samarbete mellan yrkesprofessionerna lärare och bibliotekarier i DIVA fann jag ingen som undersökte samarbetet mellan de två professionerna på en F-6 skola. Genom min fallstudie vill jag undersöka vilka faktorer lärare nämner som gynnar

deras elevers utbildning och som kan bidra med argument för en utbyggnad av bemannade skolbibliotek i Sverige.

Med hänvisning till Cecilia Gärdéns forskning ämnar jag undersöka samarbetet mellan lärare och deras skolbibliotekarie på en F-6 skola. Jag väljer att citera Anne-Marie Körling (2012) för att ge en bild av lärarprofessionen.

I yrket vilar alltid ansvaret om att utveckla. Och utvecklingen stannar aldrig någonsin upp. Läraren föds i samspel med innehåll och tillsammans med eleverna. Allt är kommunikation, relation och innehåll. Det gäller för läraren såväl som eleverna. Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är vi inte - vi blir.
(Körling, 2012, s. 33)

I uppsatsen kommer de förväntningar som lärare förmedlar är skolbibliotekariens uppdrag i skolans värld att redovisas samt vad som skrivs i de regelverk som styr skolbiblioteksverksamheten.

1.2.2. Syfte

Syftet med min undersökning är att få kunskap om hur lärare på en F-6 skola med bemannat skolbibliotek beskriver sitt samarbete med skolbibliotekarien och hur de redogör för att skolbibliotekarien med sin yrkeskompetens kompletterar deras elevers undervisning utifrån sitt perspektiv.

1.3. Frågeställningar

Utifrån mitt syfte besvarar jag följande frågeställningar.

Hur ser samarbetet mellan professionerna lärare och skolbibliotekarie ut och vad samarbetas det kring enligt lärarna?

Hur kompletterar yrkeskompetensen hos professionerna lärare och skolbibliotekarie varandra i relation till elevernas utbildning enligt lärarna?

Vilka egenskaper uppger lärarna att de värdesätter hos skolbibliotekarien?

1.3.1. Avgränsningar

De frågor som ställs till respondenterna i intervjuerna berör endast samarbetet mellan de två professionerna skolbibliotekarie och lärare samt hur skolbibliotekarien med sin kompetens kan komplettera elevers undervisning vid sidan av lärarens kompetens.

1.4. Bakgrund

1.4.1. Regelverk för skolbiblioteksverksamhet

Skolverket granskar skolbibliotek och de regelverk som styr skolbibliotek är bibliotekslagen och skollagen.

Under rubriken *Organisera för skolbibliotek i undervisningen* går det att läsa på Skolverkets webbsida (2020) att elever som har tillgång till ett bra skolbibliotek gynnas i sin läsutveckling. Skolbibliotek ska kunna möta eleverns olika behov. Skolbibliotek bör vara en integrerad del i undervisningen och skolbibliotekariens yrkeskompetens inom källkritik, medier och läsfrämjande metoder bör tillvaratas. De två yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarier kan och bör komplettera varandra för att i och med den tilltagande digitaliseringen och den snabba förändringstakten är det viktigt att ge elever kunskap och utbildning i källkritik och ansvarsfullt förhållningssätt till digital information. Skrivningarna om detta har förtydligats i Läroplanerna. Rektor har en betydelsefull roll och inverkan på hur de två yrkesprofessionerna lärare och bibliotekarie får utrymme och förutsättningar för att kunna genomföra ett samarbete.

Ulla Alexandersson och Ann-Katrin Swärd (2015) redogör på skolverkets webbsida, i avsnittet *Om lärande och undervisning* och hänvisar till (Säljö, 2014), för fyra perspektiv på lärande: behaviorismen, det kognitiva perspektivet, pragmatismen och det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet representeras av Lev Vygotskij.

Vygotskij (1981), som företrädare för det *sociokulturella perspektivet*, anser att lärande är beroende av kontexten och elevens tidiga erfarenheter. Om lärande ska bli meningsfullt måste lärarna se elevernas erfarenheter som en resurs och bygga vidare på dessa eftersom lärande bygger på det individen tidigare har erfårit. (Alexandersson, Swärd, 2015, s. 3)

För att visa på hur det sociokulturella perspektivet kan ta sig i uttryck i Lgr11 (*Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2011*) har jag valt ett citat. I kapitel ett står det om likvärdig utbildning. ”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper” (s. 8).

Jag återkommer till det sociokulturella perspektivet på lärande senare i min uppsats.

1.4.2. Skolbibliotek i Kävlinge kommun

Enligt Kävlinge kommuns biblioteksplan (2020) är skolbiblioteken en del av utbildningsväsendet och ligger under utbildningsnämnden. Alla kommunala grundskolor har egna bibliotek som har tillgång till fackutbildade bibliotekarier. Skolbibliotek styrs av skollagen. Skolbiblioteken ska förutom att finnas till för elever även vara en primär biblioteksresurs för lärarna, där skolbibliotekarien ska ses som en pedagogisk samarbetspartner och som stöd i undervisningen

1.4.3. Skolans bibliotek i sin kontext

Pamela Schultz Nybacka fil.dr (2019) tar upp att i dagens Sverige är det endast $\frac{1}{3}$ av landets skolor som kan erbjuda tillgång till skolbibliotekens verksamhet. Av de som har tillgång till bemannade skolbibliotek ser integreringen av skolbiblioteksverksamheten i undervisningen mycket olika ut.

Fallstudiens skolbiblioteks fysiska placering är i en egen lokal vars byggnad alla elever passerar någon eller några gånger per dag. Skolbibliotekarien är delaktig i elevernas utbildning även utanför biblioteksrummet. Skolbibliotekarien mottog priset "Årets skolbibliotek" 2017 och "Skolbibliotek i världsklass" för skolan den 4/6-20.

DIK(svenskt fackförbund för akademiker inom kultur och kommunikationsbranschen) redogör för sina steg som leder till ett skolbibliotek i världsklass på sin webbsida: Inkludera skolbibliotekarien i hela verksamheten på skolan och låt skolbibliotekarien komplettera undervisningen till exempel genom läsfrämjande insatser. Frigör skolbibliotekarien från biblioteket. Skolbibliotekarien kan undervisa lärarna och driva projekt tillsammans med dem.

1.4.4. Min fallstudie

Skolbibliotekarien på fallstudiens skola har magisterexamen i biblioteks- och informationsvetenskap. Innan hon utbildade sig till Biblioteks- och informationsspecialist arbetade hon tjugo tre år som legitimerad förskollärare. Skolbibliotekarien har arbetat på skolan i drygt sju år.

Pamela Schultz Nybacka (2019) menar att det borde finnas en titel för personer som har en bakgrund som lärare men även har en bibliotekarieutbildning och föreslår att just begreppet lärarbibliotekarie uppgraderas. I USA och Australien används begreppet "teacher-librarian" som då innebär att personen i fråga är både lärarutbildad och biblioteksutbildad.

Skolbibliotekarien rapporterar direkt till skolans rektor och ansvarar för bibliotekslokalen, bokinköp, katalogisering, lånekort och den digitala låneplattformen. I hennes arbetsuppgifter enligt skolbiblioteksplanen (bilaga 3)

ingår bland annat bokprat, undervisning i MIK (Medie-och informationskunnighet) samt att sammanställa boklådor eller klassuppsättningar av böcker till skolans elever. Skolbibliotekarien tillhör ett arbetslag på skolan samt skolbiblioteksgruppen i Kävlinge kommun. Skolbibliotekarien som samarbetar med lärarna i min fallstudie är en av de skolbibliotekarier som ingår i det team som redogörs för i fallet/fallstudien Kävlinge kommun i Pamela Schultz Nybackas bok *Värdet av skolbiblioteket* (2019). Pamela Schultz Nybacka skriver om skolbibliotekariernas kollegiala arbetsform i Kävlinge kommun. Det som utmärker Kävlingemodellen är att det är en matrisorganisering. De har ett väl utvecklat teambaserat arbetssätt. Biblioteksgruppen i kommunen fungerar som stöd för den enskilde skolbibliotekarien eftersom hen är ensam i sin profession på skolan. Alla skolbibliotekarier gör inte allting utan de delar upp arbetsuppgifterna mellan varandra och en del uppgifter gör de tillsammans. Uppdatering av deras gemensamma blogg och plattformen på INKA som riktar sig till lärare är en av de uppgifter de har ett gemensamt ansvar för vilket bidrar till att det alltid publiceras minst två inlägg i veckan. De har skapat ett gemensamt mångspråksbibliotek som står på en av skolorna. Andra arbetsuppgifter det samarbetar kring är att de skriver lärarhandledningar till böcker tillsammans. Om någon har deltagit på en intressant fortbildning delegerar den till de övriga medlemmarna i gruppen. (Skolbibliotekarie på fallstudiens skola personlig kommunikation, 15 december, 2020). Hela gruppen av skolbibliotekarier mottog utmärkelsen “Årets skolbibliotek” 2017.

Rektorerna på varje skola är ansvariga för skolbibliotekarien för att underlätta att skolbiblioteken blir integrerade delar av skolverksamheten och delaktiga i arbetet med elevernas måluppfyllelse. En av rektorerna i kommunen är “kontaktrektor” och länk mellan skolbiblioteksgruppen och skolchefen som i sin tur arbetar direkt till utbildningsnämnden skriver Schultz Nybacka (2019). Kävlinge kommuns skolbiblioteksplan redigerades senast 2020-12-11 den finns att läsa som bilaga.

Författaren Aidan Chambers (2014) bok *Böcker inom och omkring oss* används av skolbibliotekarierna i Kävlinge kommun och har stor påverkan när de planerar sina aktiviteter. (Skolbibliotekarie på fallstudiens skola, personlig kommunikation, 15 december, 2020). Därför väljer jag att redogöra för några av de tankar han förmedlar i sin bok.

Aidan Chambers (2014) skriver att det är viktigt med högläsning. Inte bara tills dess en person har knäckt läskoden utan gärna flera år till. Att få lyssna till någon som läser högt visar hur allt ska fungera. Genom att lyssna vänjer vi oss vad texten förmedlar och tolkar själva upplevelsen av det tryckta ordets berättelse eller dikt.

Alla elever på skolan som lärarna i min fallstudie arbetar på har en egen iPad som de får låna av skolan från förskoleklass till årskurs sex. Den förvaras i

hemmet efter skoltid. IPaden är ett skolverktyg och många av elevernas skoluppgifter ligger och kommuniceras via iPaden. Även en del läromedel återfinns digitalt på iPaden. Eleverna har tillgång till ett bemannat skolbibliotek och även om inte skolbibliotekarien är på plats i biblioteket får eleverna gå dit och låna eller låna om böcker. Alla elever har ett eget lånekort och reservationer och omlån kan genomföras digitalt.

2) Tidigare forskning

2.1. Internationell forskning

Enligt Cecilia Gärdén (2017) är Patricia Montiel-Overall en av de forskare som är tongivare jämsides med David Loertscher när samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier diskuteras.

Patricia Montiel-Overall (2005) är professor och har under många år undersökt förhållandet mellan professionerna lärare och skolbibliotekarie.

Montiel-Overall har utarbetat en TLC modell (Teacher and Librarian Collaboration Model) för lärare och skolbibliotekaries samarbete. Modellen är baserad på David Loertchers taxonomier. Loertchers olika taxonomier beskriver hur skolbiblioteket integreras i skolans undervisning utifrån olika aktörers perspektiv. Taxonomierna är uppdelade i nivåer från ingen integration alls till integration fullt ut. Studien som Montiel-Overall har utfört är grundad i arbete av bland annat Lev Vygotskij (1978) som betraktade lärande som en social process där betydelse är konstruerade från interaktion och kommunikation bland gruppmedlemmar. Den teoretiska modellen som undersöks i den här studien följer detta perspektiv.

Montiel-Overall redogör för sin TLC modell för samarbete mellan lärare och bibliotekarier och sin studie där hon använde sig av sin modell. Det är fyra facetter. (facett A *Coordination*, facett B *Cooperation*, facett C *Integrated instruction* och facett D *Integrated curriculum*).

Montiel-Overall definierar hur hon ser på samarbete i detta sammanhang. Ett samarbete är en process där två eller flera individer tillsammans arbetar för att hitta vägar för att förbättra elevernas lärande genom utbyte av information. Slutsatsen Montiel-Overall kommer fram till är att det är viktigt att fortsätta undersöka bibliotekariens roll i skolans utbildningsmiljö. Att se kunskap som en process snarare än en produkt gör att istället för att fokusera på att beskriva lärande läggs fokus på hur metoder för undervisningen kan utvecklas och bedrivas i lärandesituationen. Montiel-Overall skriver att ett samarbete mellan lärare och bibliotekarier kan främja och förändra allmän utbildning.

I dagens skola krävs lösningar på de nya utmaningar som tillkommit i kombination med minskade resurser. Ett alternativ som föreslås av Montiel-Overall är att de två yrkesprofessionerna som är verksamma i skolans värld, skolbibliotekarier och lärare ska utveckla sitt samarbete. I sin kvalitativa studie om lärar-och bibliotekariers samarbete (2008) undersöker Montiel-Overall samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier och identifierar de faktorer som påverkar och föranleder ett samarbete. Syftet med studien är att studera samarbetet mellan parter som var intresserade av att samarbeta. En viktig aspekt som deltagarna i undersökningen tar upp är att tid,

eller snarare tidsbrist, kompenseras och övervinns om intresse för samarbete finns. Det som framkom i undersökningen var att lärarna och bibliotekarierna i denna undersökning redan hade utvecklat ett samarbete eller var medvetna om vikten av ett samarbete mellan de två professionerna. Montiel-Overall skriver att hennes undersökning bidrar till kunskap om lärare och skolbibliotekaries samarbete och ger en bild av vad som främjar det. Fortsatt forskning är önskvärd och då kan den modell (TLC Modellen) som presenteras i studiens resultat vara användbar för att forska vidare kring hur lärare och skolbibliotekaries samarbete kan gynna och vad för effekt de kan få på elevers studieprestationer.

Patricia Montiel-Overall och Kim Grimes (2013) redovisar i sin artikel *Teachers and librarians collaborating on inquiry-based science instruction: A longitudinal study* för sin longitudinella studie som redogör för lärare och bibliotekaries samarbete. Resultatet av undersökningen visar på hur lärare och skolbibliotekarier kan utveckla och lära sig att samarbeta. Undersökningen pågick under två år och deltagarna bestod av lärare och skolbibliotekarier. Att skolbibliotekarien bedrev klassrumsundervisning visade sig vara en värdefull resurs. Det som framkom i undersökningen var att avgörande faktorer för samarbetet och utvecklingsmöjligheterna av det mellan professionerna var deltagarnas yrkesmässiga kompetens, deras relation till varandra och om det fanns något intresse eller ambition för att utveckla ett samarbete.

I sin artikel *Collaborating for success: teachers and Librarians as Partners in Learning* (2017) skriver författarna professor Don Latham och professor Melissa Gross att när det talas om samarbete inom utbildningsarenan är det samarbete mellan lärare som åsyftas. Men det finns andra potentiella samarbetspartners som till exempel bibliotekarier som förbises. Överraskande nog så är det inte mycket forskning inom utbildningsfältet som berör lärare och bibliotekaries samarbete och refererar till Montiel-Overall(2010). De undersökningar som har gjorts visar på ett samband mellan lärares och bibliotekaries samarbete och att detta kan främja elevers utveckling i informationskompetens. En viktig fråga att ställa är hur de två professionernas samarbete ska bli effektivt. Författarnas slutsats är att lärares och bibliotekaries samarbete leder till en möjlighet till att bygga relationer som kan underlätta inlärning och uppnå lärandemål samt förbättra instruktionsstrategier. Samarbete kan bestå av hårt arbete men delad börda av uppgifterna kan leda till rikare, mer kreativa och effektivare resultat.

Amy Copeland skolbibliotekarie i Virginia och Lori Jacobs lärare i fjärde klass (2017) skriver att en viktig del av skolbibliotekariens roll är att samarbeta med klassläraren. De redogör i sin artikel för sitt samarbetsprojekt på sin arbetsplats en skola i Virginia. Det de kunde utläsa av sitt projekt var att det blev en vinst och utveckling på många plan. Författarna beskriver sina egna upplevelser av samarbetsprojektet med varandra. Deras samarbete väckte nyfikenhet och spred ringar på vatten till andra kollegor som tog del av och

provade att undervisa eleverna efter författarnas gemensamma planeringar. Det författarna tar med sig till nästa projekt är att involvera fler kollegor. De lärde sig att om ett bra samarbete skulle utvecklas så krävdes det att man var ödmjuk och visade respekt för varandras kompetenser inom respektive område. Bedömningsresultatet visade att elevernas kunskapsutveckling gynnas av författarnas samarbete. Författarna skriver att det ultimata målet för skolbibliotekarier och lärare är att hjälpa elever att utveckla de färdigheter och ge dem den kunskap som efterfrågas under 2000-talet för att bli empatiska globala medborgare.

Keith Curry Lance och Debra E. Kachel (2018) skriver i sin artikel om vad det är skolbibliotekarier med sin expertis kan bidra med och gör skillnad för elevers utbildning. En av faktorerna som bidrar till bättre studieresultat som nämns av författarna är samarbete mellan professionerna lärare och skolbibliotekarier. De tar som exempel upp att professionerna undervisar eleverna tillsammans och planerar tillsammans. Skolbibliotekarien ger professionell utveckling till lärare och underlättar användningen av teknik för lärare och elever. En annan sak som de lyfter är regelbundna möten med rektorn.

2.2. Nationell forskning, rapporter och undersökningar

De undersökningar och forskning som finns kring samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier under de senaste åren återfinns i kandidat och magisteruppsatser inom Biblioteks- och informationsvetenskap. Svenska forskares undersökningar kring samarbete mellan de två yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarier och hur deras yrkeskompetenser kan komplettera varandra i elevers utbildning återfinns i rapporter vars uppdragsgivare är Skolverket.

Louise Limberg och Lena Folkesson (2006) redogör i sin rapport *Undervisning i informationssökning: slutrapport från projektsökning, didaktik och lärande* för hur lärare och bibliotekarier ser på sitt samarbete i förhållande till undervisning i informationssökning. Limberg och Folkesson kunde urskilja tre olika förhållningssätt till samarbete.

- Samarbete där var och en höll sig på sin kant och genomförde sina arbetsuppgifter utifrån sin yrkeskompetens.
- Ett samarbete som var gränsöverskridande att de till exempel genomförde lektionen tillsammans och bidrog med sina respektive yrkeskompetenser.
- Samarbete som möjliggör till att lära av varandra och utvecklas och erövra varandras yrkeskompetenser.

Dessa tre förhållningssätt överlappar varandra och visar på att samarbetet mellan professionerna lärare och bibliotekarier kan variera och att det kan finnas ambitioner att överskrida sina respektive professioners gränser och utforma en gemensam pedagogisk samsyn.

Louise Limberg var professor i biblioteks- och informationsvetenskap då denna slutrapport skrevs och Lena Folkesson var lektor och doktorand i pedagogik.

I kapitel 7 i *Textflytt och sök slump-informationssökning via skolbibliotek* (2007) skriver Lena Folkesson om resultatet av sin studie av samspelet mellan yrkeskåreerna lärare och bibliotekarie i det så kallade LÄSK-projektet (Lärande via skolbibliotek). I sin analys använde sig Lena Folkesson av olika dimensioner för att ge förståelse för samspelet mellan de två professionerna lärare och bibliotekarie. De dimensioner Folkesson använde sig av var yrkesdimension, maktdimension och legitimitetsdimension. Jag återkommer till Lena Folkessons dimensioner eftersom det är Folkessons teori jag har använt mig av. För utveckling av samarbete krävs att de två professionerna i detta fallet lärare och skolbibliotekarier som ska samarbeta synliggör sina respektive kompetenser och delger varandra sina kunskaper så att det ges möjlighet till att se förbi fördomar och stereotypisering som förknippas till yrket lärare eller skolbibliotekarie.

Det Folkesson kom fram till i sin undersökning var att lärarna på skolorna inom LÄSK-projektet saknade en del kunskaper om skolbibliotekariens kompetens. Folkesson kunde också utläsa av sitt resultat att det var stora variationer mellan lärarnas syn och förhållningssätt till skolbiblioteket och skolbibliotekarien och dennes kompetens. Det i sin tur avspeglar sig i lärarnas undervisning och hur de tog tillvara på skolbiblioteket och skolbibliotekariens kompetens. Det som saknas enligt Folkesson på skolorna i projektet är en gemensam målbild för samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier. Det behöver utformas ett gemensamt professionellt objekt. Med professionellt objekt menas vad är det man vill att verksamheten ska utveckla och åstadkomma. Professioner eller aktörer har sitt eget professionella objekt. Folkessons ståndpunkt är att om skolbiblioteken ska fylla en pedagogisk funktion måste det gemensamma objektet centreras kring elevens lärande.

Cecilia Gärdén (2017) skriver i *Skolbibliotekets roll för elevers lärande* att en av huvudfrågorna när det gäller skolbiblioteksforskning är att titta på och undersöka samarbetet mellan yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarie. Undersökningarna som Gärdén redogör för är alla knutna till forskningsfrågor som på något sätt rör samarbete. Gärdén hänvisar bland annat till Montiel-Overall, Latham och Gross vars forskning jag berör och delger till en del i avsnittet internationell forskning.

Angående samarbete mellan blivande yrkesutövande lärare och skolbibliotekarier hänvisar Gärdén till amerikansk forskning vars resultat visar på att diskussionen kring samarbete mellan de två blivande yrkesutövande

professionerna och vikten av samarbete diskuteras mer inom biblioteksutbildningen än inom lärarutbildningen. Dagens krav på informationskompetens och livslångt lärande gör att båda utbildningarna uttrycker att de ser positivt på ett samarbete.

Cecilia Gärdén var 2015 forskare och filosofie doktor vid bibliotekshögskolan i Borås och var en av deltagarna till att utforma Nationell biblioteksstrategi, *Demokratins skattkammare (2019)*

3) Teoretiskt Ramverk

3.1. Samspel mellan lärare och skolbibliotekarier

Vid min genomgång av tidigare publicerade uppsatser med fokus på lärare och bibliotekariers samarbete sökte jag också efter ett bra teoretiskt ramverk för min undersökning. Jag läste om tre teorier som använts i tidigare uppsatser och som skulle kunna vara användbara även för min undersökning. Det var Lena Folkessons tre dimensioner för samspel, Patricia Montiel-Overalls TLC modell och David Loertchers taxonomier. Valet föll på Lena Folkessons tre dimensioner för samspel. Min undersökning görs i Sverige och jag ville kunna relatera mina resultat till tidigare forskning av lärare och skolbibliotekariers samarbete under svenska förhållanden. Jag har använt teorin som ett analytiskt verktyg för att undersöka samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie.

En av Lena Folkessons (2007) utgångspunkter för studien i LÄSK-projektet var att bibliotekariers och lärares antaganden och föreställningar om den verksamhet de ska samarbeta i har avgörande betydelse för hur den kommer att genomföras. För att förstå samspelet använder sig Lena Folkesson i sin analys av olika dimensioner. De dimensioner som Folkesson menar är av central betydelse är yrkesdimensionen, maktdimensionen och legitimitetsdimensionen. Yrkesdimensionen innehåller två underdimensioner nämligen yrkesidentitet och yrkeskultur. Syftet är att få en förståelse för faktorer som påverkar och bidrar till utveckling eller begränsning i samspelet mellan lärare och bibliotekarier. Enligt Folkesson finns det en symmetri i samspelet mellan lärare och skolbibliotekarie eftersom de kan sägas vara två jämställda parter. De har båda en likvärdig utbildning och vet att de besitter olika kompetenser som kan vara till gagn i det gemensamma samarbetet även om den så klart skiljer sig åt. När de samspelar med skolan som mötesplats/arena är bådars fokus och gemensamma mål elevernas lärande. För att besvara mina forskningsfrågor har jag valt att använda mig av Lena Folkesson tre dimensioner för samspel mellan olika yrkesgrupper.

3.2. Yrkesdimensionen

Lärare och bibliotekarier är bärare av sina respektive professioners yrkestraditioner och erfarenheter menar Folkesson. Sandin (2011) skriver att genom formella yrkesutbildningar som skräddarsys får yrkesutövaren den kunskap inom de ämnesområden som behövs för att efter examen kunna utföra sitt arbete. Sandin (2011) skriver också att yrkeskulturer kan vara påverkade av avtal och lagar som reglerar verksamheten de är verksamma i. Till exempel skolbibliotekarier följer bibliotekslagen, kommunal biblioteksplan och till viss del även läroplanen och lärare följer läroplanen. Folkesson skiljer på yrkesroll och yrkesidentitet. I samarbetet är det hur de två yrkesrollerna definieras och

vilken dignitet de har som blir avgörande för hur den pedagogiska verksamheten utformas. Folkesson refererar till Monica Hansens akademiska avhandling *Yrkeskulturer i möte Läraren, fritidspedagogen och samverkan (1999)*

Valet av termen ”yrkesidentitet” snarare än ”yrkesroll” motiveras därmed av ett avståndstagande från den sociologiska innebörd i begreppet ”roll” som underförstår att rollen är något som utifrån förlänats, tilldelats och påtvingats individen. I ”yrkesidentitet” inbegriper jag individens egen påverkan och tolkning av yrket och yrkeskulturen såväl som yrkesgemensamma innebörder och symboler. (Hansen, 1999, s. 31 och s. 32)

Folkesson skriver att även om lärare och bibliotekarier är jämbördiga så skiljer sig språket åt och det kan i möten leda till missförstånd eftersom de inte fullt ut förstår varandra. De är bärare av sina yrkeskulturer och handlar och tolkar omvärlden utifrån sitt eget kulturella perspektiv.

3.3. Maktdimensionen

För att definiera vem som blir ”ägare” av den pedagogiska verksamheten och hur maktdimensionen i samspel mellan lärare och bibliotekarie blir är skolans olika skolkulturer inblandade. När två yrkesprofessioner och två yrkeskulturer möts finns ett inslag av makt. I skolans värld är det rektor och lärarkåren som utarbetar den pedagogiska verksamheten. Lärarkåren besitter ämneskompetens och styr upp den pedagogiska verksamheten. Skolbibliotekarien verkar i en verksamhet där hans makt är beroende av vilket utrymme hen får. Byter de till skolbiblioteket är det skolbibliotekarien som har makten. Med sin yrkeskompetens styr skolbibliotekarien organiseringen av information och behärskar bibliotekets klassifikationssystem.

3.4. Legitimitetsdimensionen

Det ryms också en legitimitetsdimension i samspelet mellan lärare och bibliotekarier. Det finns formell legitimitet och reell legitimitet. Formell legitimitet i detta sammanhang innebär att skolbibliotekarien har ansvar för skolbiblioteket eftersom skolbibliotekarien har den formella utbildningen och att rektorn formellt har givit uppdraget ”legitimerat” det till skolbibliotekarien. Reell legitimitet är ingenting man får utan den erövrar genom att man synliggör sitt arbete och visar sin kompetens. Folkesson skriver också om det ”professionella objektet”. Med det menar Folkesson att den yrkesutövande ska verkställa det som ingår i professionens arbetsuppgifter enligt yrkeslegitimiteten. I lärarens professionella objekt är det lärande och bibliotekariens professionella objekt är informationssökning och hur böcker är ordnade. Det gemensamma professionella objektet i samspelet mellan de två yrkeskåren fann Folkesson i utifrån sitt intervjumaterial var att parterna

skulle underlätta för varandra. I det här sammanhanget att var och en tillåts var sköta sitt och det den är bäst på. Det som framkommer i analysen är att det saknas en specifik koppling till elevernas lärande. Folkesson vill se en problematisering av det som tas för givet som en viktig steg i att kunna nå kärnan till vad som är det professionella objektet. Det vill säga vad som ska vara de professionella objektet då de två yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarier samarbetar.

4) Metod och tillvägagångssätt

4.1. Forskningsdesign

Jag har valt att göra en fallstudie på en F-6 skola. Fallstudie är enligt Bryman (2011) utformad på ett sätt som är fördelaktigt då det är till exempel en specifik organisation som ska undersökas utförligt i mitt fall en skola. Under rådande omständigheter i samhället med Covid-19 ansåg jag att det var en lämplig forskningsdesign för mig att använda mig av. I skolans värld precis som på andra arbetsplatser har Covid-19 medfört svårigheter att få besöka arbetsplatser utan vissa restriktioner så därför fick jag välja den skola jag själv arbetar på. Jag genomför en småskalig studie. Det är fem lärare som delger sina erfarenheter av sitt samarbete med samma skolbibliotekarie knuten till samma fysiska skolbibliotek. Bryman (2011) skriver att det är svårt att skilja på en fallstudiedesign och tvärsnittsdesign. Men jag vill hävda att jag gör en fallstudie eftersom fokus för min undersökning är själva fallet. Fallet är intressant eftersom skolbibliotekarien har två yrkesutbildningar och har fått utmärkelser av ledande förespråkare för bemannade skolbibliotek att skolbiblioteket fyller kriterierna för ett skolbibliotek i världsklass. Det som undersöks i en fallstudie är samtida fenomen i deras verkliga miljö. Min ambition är att genom en djupdykning delge hur fem lärare beskriver sitt samarbete med skolans bibliotekarie på just denna specifika skola med dess förutsättningar för att bidra till forskningen med vad det är de två yrkesprofessionerna lärare och skolbibliotekarie genom sitt samarbete kan gynna elevers utbildning. Bryman (2011) skriver att en del av den kritik som riktas mot fallstudier är att det är svårt att generalisera resultatet. Min fallstudie är inget undantag från denna kritik. Denscombe (2014) skriver att en fallstudies validitet kan förstärkas om resultatet kan kopplas till tidigare forskning i samma ämne. Denna bekräftelse krävs för att kunna kontrollera fallstudiens tillförlitlighet. Jag har valt att koppla min fallstudies resultat till tidigare forskning, bland annat Lena Folkessons(2007).

4.2. Materialinsamling, metod, och analytiskt verktyg

4.2.1. Materialinsamling och metod

Lena Folkesson (2007) använder sig av intervjuer i LÄSK- projektet och var en bidragande orsak till att jag också valde att genomföra intervjuer vid insamlandet av min empiri. Jag genomförde strukturerade intervjuer med fem lärare. Genom att jag använde ett förbestämt intervju- eller frågeschema och följde det fick jag de förutsättningar som jag behövde för att sedan kunna sammanställa informanternas svar utan att svaren blev påverkade av hur jag ställde frågorna. Enligt Bryman (2011) är fördelen med att använda sig av en strukturerad intervju jämfört med en enkät att respondenten kan få stöd i hur frågorna kan besvaras eftersom intervjuaren finns tillgänglig och kan

omformulera frågan om behov finns. Bryman(2011) skriver också att respondenter har en tendens att tröttna fortare på att besvara frågor ställda i en enkät än vid en intervju.

Jag hade kunnat välja att göra enkäter men då hade jag gått miste om hur respondenterna resonerade och kom fram till sina svar på mina frågor. Jag ville ta del av hur de beskrev sitt samarbete med skolbibliotekarien och hur de uttryckte sig om skolbibliotekariens yrkeskompetens och på vilket sätt deras yrkeskompetenser kompletterade varandra i elevernas utbildning. Det hade varit svårare att urskilja med hjälp av en enkät.

Alla respondenter hade fått information via mail om syfte och deltagande. Innan intervjun genomfördes fick respondenten fylla i Högskolan i Borås medgivande blankett för samtycke för insamling och behandling av uppgifter.

Min primärdata är intervjuer. Inga frågor berör kön, etnicitet eller trosuppfattning. Intervjuerna är utförda i enlighet med de fyra etiska principerna: information-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet som gäller svensk forskning (Bryman 2011).

Tanken var att följa intervjuguiden till punkt och pricka och det lyckades jag med. Jag bokade tid för intervju för cirka en timme men ingen intervju tog mer än 25 minuter.

4.2.2. Analytiskt verktyg

Jag har använt teorin som ett analytiskt verktyg för att undersöka samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie. Jag färgkodade respondenternas svar och sorterade dem under den dimension som jag ansåg att svaren representerade. Efter det kopplade jag tidigare forskning till respondenternas svar under varje dimension.

4.3. Urval

Jag skickade mail till lärare som arbetade på samma skola om förfrågan om intervju. Den gemensamma nämnaren är att alla lärare och elever har tillgång till ett bemannat skolbibliotek som ligger på skolans område. Av de som svarade valde jag ut och intervjuade fem lärare. Jag valde både män och kvinnor och de arbetar i olika elevgrupper och med elever i olika åldrar.

Det var fler lärare som var tillfrågade än de som tackade ja till att delta. Jag valde ut två lärare som arbetar med elever i årskurs 1-3 och två lärare som arbetar med elever i årskurs 4-6 samt en lärare som arbetar på någon av specialenheterna som finns på skolan. De särskilda enheterna är särskola eller särskild undervisningsgrupp för elever inom AST (autismspektrumtillstånd som innebär en utvecklingsrelaterad funktionsnedsättning i kommunikation

och sociala färdigheter). Jag ville att informanterna skulle representera lärarkåren som tjänstgör på skolan. Jag valde medvetet bort förskoleklass eftersom jag själv tjänstgör som legitimerad förskollärare i förskoleklass och har ett fungerande samarbete med skolbibliotekarien.

Jag har gjort mitt bästa för att låta respondenternas svar få beskriva samarbetet med skolbibliotekarien. De lärare som är intervjuade är inga lärare som ingår i samma arbetslag som jag själv. Vi har inga samarbeten och arbetar inte med elever i samma åldersspann.

4.4. Genomförande

Jag genomförde fysiska intervjuer på respondenternas arbetsplats som jag spelade in med röstmemo och sedan transkriberade. Fyra intervjuer blev lyckade och flöt på och blev som ett samtal. De fyra första intervjuerna genomfördes i arbetsrum eller i lokaler där elever inte passerade. En intervju blev jag inte riktigt nöjd med. Den genomfördes i respondentens klassrum efter skolan slutat för dagen och vi blev tyvärr avbrutna av en städerska som kom in för att städa och elever och övrig personal hördes i från kapprummet. I övrigt flöt intervjun på. Jag skulle ha genomfört den femte intervjun i annan lokal.

4.5. Reflektioner kring val av metod

För att kunna svara på mina forskningsfrågor ansåg jag att den optimala metoden var intervjuer.

Jag fattade beslutet att spela in mina intervjuer. Jag tog mig tid till att transkribera varje intervju samma dag jag genomfört den. Det visade sig underlätta arbetet med transkriberingen. Samtidigt som jag transkriberade intervjuerna fick respondenterna namn som både män och kvinnor kan bära för att bli könsneutrala.

5) Resultat och Analys

I detta kapitel redogör jag för resultatet och utför en tolkning och analys av min insamlade empiri. Det är respondenternas svar som redovisas. Min primärdata består av fem intervjuer med lärare verksamma på samma arbetsplats. Jag har gett dem namnen Kim, Chris, Tintin, Alex och Bonnie. Det de har gemensamt är att de alla har svensk lärarlegitimation och är utbildade i Sverige. De är behöriga i de årskurser de undervisar. Alla har arbetat minst tio år i yrket och mer än tre år på skolan. Alla har ett samarbete med skolans bibliotekarie och använder sig av litteratur som finns tillgänglig på skolbiblioteket eller lånas till skolan av skolbibliotekarien.

För att understödja tolkning och förståelse för empirins resultat använder jag mig av Lena Folkessons tre dimensioner för samarbete som presenterades i kapitel tre. De tre dimensionerna är yrke, makt och legitimitet. Jag redogör även för respondenternas uppfattning ifall skolbibliotekarien gör sin röst hörd på skolan och vilka områden som de ser som potentiella utvecklingsområden för samarbete mellan professionerna så som de ser det. Frågan om skolbibliotekarien gör sin röst hörd har jag valt att ställa för att belysa om respondenterna ger uttryck för att skolbibliotekarien har någon makt på skolan. Intervjuguiden som användes vid insamlandet av empirin finns att läsa som en bilaga. I kapitel två presenteras utländsk forskning och svenska undersökningar och rapporter kring de två professionerna skolbibliotekarie och lärare och deras samarbete. I det här kapitlet sätter jag ihop resultat och analys. Respondenternas svar kopplas till tidigare forskning.

5.1. Yrke

På skolan i den här fallstudien arbetar de två yrkesprofessionerna lärare och bibliotekarier tillsammans eller var för sig utifrån sin egen yrkesroll kring samma elever. Folkesson (2007) skriver att i ett samarbete är det viktigt att yrkesprofessionerna synliggör sina kompetenser för varandra. Båda har tagit examen som legitimerar dem att utföra sin respektive yrkespraktik skriver Sandin (2011). Lärarna har huvudansvaret för undervisningen och skolbibliotekarien ansvarar för bibliotekets medieurval, vilket också uttrycks av respondenterna. I intervjuerna framkommer det att lärarna anser att skolbibliotekarien är kompetent i sin yrkesroll. Respondenterna berättar att skolbibliotekarien kan söka information i bibliotekskatalogerna. Alla klasser har möjlighet att boka en egen ”klasstid” på skolbiblioteket och då finns skolbibliotekarien på plats och navigerar eleverna bland bokbeståndet för att hitta en bok som kan locka till läsning. Skolbibliotekarien har de senaste kunskaperna om internet och att söka litteratur. Chris nämner även att få vistas

och besöka biblioteket i sig är en upplevelse som är trevlig och mysig och att få träffa skolbibliotekarien där.

Kim: “Om jag säger så här: Vår skolbibliotekarie kan hitta en bok till alla elever på skolan som är inspirerande och väcker lust och nyfikenhet till läsning. Det tycker jag är ett jättekunnande!”

Respondenterna berättar att skolbibliotekarien med sin yrkeskunskap kompletterar deras egen yrkeskompetens.

Chris: “Jag jobbar med bokstäver på olika sätt och handalfabetet och de bitarna. Men jag är inte insatt i och har koll på alla nya fantastiska böcker som kommer eller är i ropet och vad som passar nu. Men det vet skolbibliotekarien och där tänker jag att vi kompletterar varandra.”

Alex: “Jag har inte läst så många barn- och ungdomsböcker själv. Men hon har ju jättebra koll på det så hon höjer läslusten genom att sätta böcker i händerna på dem som de intresserar sig av som de vet jamen den här har skolbibliotekarien plockat fram för jag sade att jag ville läsa om mobbning, puberteten eller vad det nu är, så fixar hon det. En annan hade fått gå där nere och leta hur länge som helst. Det hade jag aldrig rätt ut så som hon gör, och så alla bokprat som hon gör som jag aldrig kunnat göra som hon gör.”

Tintin uttrycker sig så här:

“Ja, hon kan inspirera dem till att hitta rätt böcker och jag kan” tvinga” dem att läsa så att de blir bättre läsare. Jag tycker läsning sitter ihop med lusten. Jag läser i en högläsningbok för klassen och den har jag valt men de ska också ha en tillräckligt bra bok för att kunna fokusera och läsa själv och det ska vara roligt! Den ska också vara på rätt nivå. Det hjälper skolbibliotekarien till med när de är på biblioteket i halvklass på vår bibliotekstid.”

Det Tintin uttrycker är det som Folkesson (2007) skriver att det är viktigt att de två professionerna som ska samarbeta som i detta fallet lärare och skolbibliotekarie har ett gemensamt professionellt objekt.

En annan arbetsuppgift som respondenterna nämner är att skolbibliotekarien undervisar eleverna i MIK (Medie- och informationskunnighet) i deras klassrum. Det är återkommande inslag i elevernas undervisning. Patricia Montiel-Overall och Kim Grimes (2013) redogör för att om skolbibliotekarien bedrev klassrumsundervisning visade det sig vara en värdefull resurs. Alex beskriver att eleverna får undervisning om källkritik från två håll, både från läraren och skolbibliotekarien vilket gynnar eleverna. Kontinuitet är ett annat ord respondenterna använder då de beskriver skolbibliotekariens arbete i källkritik, nätetik och netikett. Skolbibliotekarien följer ett färdigt undervisningsmaterial som heter *Källkritik: med källspanarna* (2017) av Drejstam & Lund. Det består av handböcker med färdiga lektionsförslag och

tillhörande arbetsblad. Läromedlet har som mål att öva den källkritiska förmågan i enlighet med kursplanerna i de olika ämnena. Det sker också ett samarbete då skolbibliotekarien kommer in på temalektioner och lär ut källkritik i samband med att eleverna letar fakta. Skolbibliotekarien träffar eleverna kontinuerligt från att de börjar på skolan i förskoleklass tills att de slutar i årskurs 6.

Limberg och Folkesson (2006) skriver om att ett samarbete mellan de två professionerna kan inta olika förhållningssätt och det är precis det som respondenterna uttrycker kring arbetet i medie- och informationskunnighet.

5.2. Makt

När respondenterna svarar på frågor om deras samarbete med skolans skolbibliotekarie uttrycker de att helklass lektionerna planerar lärare och skolbibliotekarie ihop men skolbibliotekarien är den som genomför undervisningen. På respondenternas svar låter det som att deras maktbalans är symmetrisk. Folkesson (2007) skriver att skolbibliotekariens förutsättningar för att bedriva sin verksamhet styrs av undervisningskulturen på arbetsplatsen.

Kim: "Vi planerar tillsammans. Skolbibliotekarien kommer med ett förslag som jag tittar på och sedan kommer jag med synpunkter och funderingar."

Chris: "Det är jag som är drivande för att skolbibliotekarien ska delta i undervisningen och hon är inte så svårflörtad hon är i princip med på allting."

Tintin: "När det handlar om källkritik och bokprat är det skolbibliotekarien som tar initiativ. Men jag bokar bibliotekstiden och det gör jag så fort bokningslistan är uppsatt. Men att ha en boklåda i klassrummet så att eleverna kan välja att läsa en bok ur den istället för sin egen bok är lite på mitt initiativ."

Alex: "Vi håller inte i några gemensamma lektioner. Skolbibliotekarien undervisar om nätetik och har bokprat och då är jag med och "håller dem i öronen". Jag kan maila eller prata med henne då jag behöver tips på en bra högläsningbok. Skolbibliotekarien är flexibel och kan hjälpa mig snabbt om det dyker upp någonting. Att de ska läsa eller skriva faktatexter har du några böcker till den här eleven han är ganska svag och vill skriva om dinosaurier ja, och då gör hon det. Alltså mycket spontant sker hela tiden att hon letar upp något som passar eleverna."

Under lektionerna i källkritik och läsfrämjande håller lärarna en låg profil och är mer stöttande och håller ordning på klassen uttrycker flera av respondenterna. När eleverna är i helklass och får undervisning kommer skolbibliotekarien till elevernas klassrum.

Bonnie: "När eleverna har bokprat är vi tillsammans i övrigt håller vi i olika delar samtidigt. Jag har veckans ord och andra halvan är på biblioteket med skolbibliotekarien som hjälper dem att låna eller låna om böcker." "Jag styr upp, men vi genomför tillsammans vi hjälps åt."

En service som uppskattas mycket av respondenterna är boklådor som efter dialog med respondenterna och deras önskemål packas med den litteratur som efterfrågas. Det kan vara faktaböcker i ett visst ämne, skönlitteratur och hela klassuppsättningar som skolbibliotekarien lånar ihop från olika bibliotek. Skolbibliotekarien är en resurs uttrycker respondenterna eftersom hon kompletterar deras elevers undervisning med sin kunskap. Respondenternas svar visar på skolbibliotekariens makt. På lärarnas initiativ finns det så kallade boklådor i klassrummen. Men vilken litteratur som tillhandahålls är ändå slutligen vald och utplockad av skolbibliotekarien. Skolbibliotekarien har enligt min analys av respondenternas svar stor makt över vad det är för litteratur som finns tillgänglig och marknadsförs och synliggörs för eleverna. Respondenterna förtydligar med sina svar att de frivilligt delegerar skolbibliotekarien den makten.

Alex: "Jag tycker det är jätte viktigt med en engagerad bibliotekarie! Jag tror att det höjer läslusten hos många och engagemanget för böcker hos många elever. För att återkoppla till min förra arbetsplats där man gick igenom biblioteket hela tiden men vi hade ingen skolbibliotekarie. Så där fick man själv rodda i det, man hade inte tid så det blev inte alls lika bra som det är här. Även om biblioteket ligger för sig här."

När respondenterna redogör för skolbibliotekariens kompetens angående litteratur och läsfrämjande insatser blir det tydligt att här rör det sig om ett samarbete där professionerna utgår ifrån sina egna yrkeskompetenser som Limberg och Folkesson (2006) redogör för. Folkesson (2007) skriver att i skolans värld är det rektor och lärarkåren som utarbetar den pedagogiska verksamheten. Lärarkåren besitter ämneskompetens och styr upp den pedagogiska verksamheten. Byter de samspelsarena till skolbiblioteket är det skolbibliotekarien som har makten. Med sin yrkeskompetens styr skolbibliotekarien organiseringen av information och behärskar bibliotekens klassifikationssystem. Hur ser det ut på skolan i min fallstudie? Är skolbibliotekariens makt hänvisad till skolbibliotekets domän? Jag ställde frågan om skolbibliotekarien kan göra sin röst hörd till mina respondenter och fick följande svar: Kim: "Jag tycker att hon gör sin röst hörd." "Hon vill göra ännu mer men tiden räcker inte till."

Chris: "Jag tycker att hon både får och tar ganska mycket tid. Den platsen och utrymmet hon vill ta. Jämfört med tidigare skolbibliotekarier vi har haft, jag tycker att hon är en aktiv bibliotekarie med driv och vill mycket och det

märks. Hon deltar till exempel på julavslutningar och läser och då läser hon för hela skolan. Hon är synlig på vår skola.”

Tintin: “Hon tar plats för hon är så driven så hon gör reklam både i sitt biblioteksfönster och i personalrummet. Hon skickar mail, nu erbjuder jag det här till exempel bokprat Vill du boka tid?”

Alex: “Jag tycker att hon tar ganska stort utrymme. Det är ofta man får mail där hon tipsar om saker och jag hinner inte läsa allt.”

Bonnie: “Alltså, jag tror inte att det uppmärksammas hennes jobb på det sättet som det kanske förtjänar, men samtidigt vet jag att vår chef uppskattar att vi har det skolbiblioteket vi har och jag vet att hon brukar få extrapengar som jag inte vet var de kommer ifrån.”

Jag tycker att den här frågan hör ihop med makt.

Vilken plats man tar och får. Man ska komma ihåg att skolbibliotekarien rör sig i skolans värld.

5.3. Legitimitet

Skolbibliotekarien har reell legitimitet och formell legitimitet.

Skolbibliotekarien har en dubbelkompetens, hon är utbildad förskollärare samt biblioteks- och informationsspecialist. Rektorn som är hennes chef har tilldelat henne ansvaret för skolbiblioteket. Lärarna ser skolbibliotekariens kompetens som viktig och att den bidrar med att komplettera elevernas utbildning i det de själva saknar samma kunskaper om. Jag anser att respondenterna genom sina svar förstärker skolbibliotekariens formella och reella legitimitet.

Skolbibliotekarien ansvarar för vilken litteratur som tillhandahålls för eleverna genom sin formella legitimitet eftersom det är hon som står för inköp och lånar från andra bibliotek. Sin reella legitimitet tar sig i uttryck genom att det är skolbibliotekarien som väljer vilka böcker som presenteras vid bokprat och vilken litteratur hon marknadsför via skyltning och digitala arenor.

Skolbibliotekarien läser själv mycket barn- och ungdomslitteratur vilket gynnar eleverna eftersom hon verkligen vet vad böckerna handlar om och inte bara läst recensioner säger Kim, Tintin, Chris och Alex. Hon håller sig ajour med ny aktuell litteratur och anpassar antal volymer efter efterfrågan.

Skolbibliotekarien bokar författarbesök och på grund av Covid-19 blev årets författarbesök “Författare på länk” med Åsa Larsson som skrivit “Pax serien”. Det blev lyckat trots att författarinnan inte kunde vara med på plats, berättade Kim. Alex uttrycker att skolbibliotekarien med sin kunskap och relation till eleverna har möjlighet till att stimulera deras läslust även på deras fritid. Alex berättar att skolbibliotekarien erbjuder bokprat kontinuerligt i skolbiblioteket efter skoltid.

Skolbibliotekarien har genom sina kompetenser erövat reell legitimitet. Detta är som sagt något som inte kan uppnås per automatik utan erövrats genom att

visa vilken duglighet eller kompetens man besitter inom sin profession eller de förväntningar omgivningen har på vad man ska behärska och kunna erbjuda. Folkesson skriver om att det är viktigt att de som ska samarbeta har ett gemensamt professionellt objekt, och att skolans gemensamma objekt borde centreras kring elevens lärande. Det framgår av respondenternas svar att de i sitt samarbete med skolbibliotekarien har kommit en bit på väg mot ett gemensamt professionellt objekt. Chris berättar att skolbibliotekariens kompetens kring böcker är oerhört viktig eftersom den undervisning Chris bedriver är uppbyggd kring läsning i olika nivåer. Chris nämner skolbibliotekariens ovärderliga kunskap om nyutkomna böcker i olika genrer, med fantastiska bilder som ett komplement till texten eller med språk anpassat till varje enskild elev. Chris ser skolbibliotekarien som ett värdefullt bollplank vid vidare utveckling av undervisning med hjälp av böcker när hen kört fast. Tintin säger att ett bemannat skolbibliotek som tillhandahåller fysiska böcker är ett viktigt komplement eftersom skolan är en digital skola. Det respondenterna återkommer till och är överens om när de uttrycker sig om skolbibliotekarien förutom hennes kompetens är att hon är driven, engagerad och flexibel. Alex berättar om hur samarbetet kan ta sig i uttryck rent praktiskt då det sker ett samarbete med skolbibliotekarien.

Alex: "Skolbibliotekarien var inne och pratade om nätetik. Efter lektionen fick jag en bok om nätetik som jag skulle läsa med lärarhandledning så att jag kunde arbeta vidare med klassen sedan. Nätetik har ju hon satt sig in i på ett helt annat sätt än jag har gjort."

5.4. Sammanfattning

Det är några undervisningsområden som respondenterna hela tiden återkommer till där de anser att skolbibliotekarien har en annan kunskap än de själva har och som de värdesätter och anser berikar deras elevers undervisning. Det är läsfrämjande insatser och utbildning i informationssökning och netikett. En annan viktig faktor lärarna tar upp är skolbibliotekariens kunskap om de fysiska böckerna som finns att läsa i skolbiblioteket. Eftersom skolbibliotekarien följer elevernas läsutveckling genom alla skolår har skolbibliotekarien förutsättningarna och kompetensen för att vägleda varje elev till att hitta rätt bok som kan utmana och stimulera lusten till läsning. Några egenskaper som skolbibliotekarien besitter som de uttrycker gör att de vill utveckla sitt samarbete och samarbeta mer med henne är att hon är drivande, engagerad, kunnig och genuint intresserad av elevernas utbildning. Lärarna ser skolbibliotekarien som någon de kan utbyta information med och som kan hjälpa dem och komplettera deras undervisning. Skolbibliotekarien blir en "kunskapsbank" för lärarna och ett bollplank när de söker litteratur som bäst stöttar och utmanar deras elever i deras läsande och kunskapsinhämtning. Lärarna uppskattar mycket det fysiska biblioteket som de beskriver som en kompletterande och stimulerande lärandemiljö för eleverna. Elevernas tillgång

till biblioteket även då skolbibliotekarien inte är där tar de också upp som något värdefullt.

Respondenterna delger en del ideer om hur de skulle vilja utveckla sitt samarbete med skolbibliotekarien om det bara hade funnits tid. De nämner mer samplanering och att de tillsammans ska genomföra lektioner. De önskar att det funnits möjlighet till spontana besök i biblioteket under lektionstid när eleverna forskar och ska söka efter fakta. De har ideer om att utveckla bokprat så att eleverna förutom att vara mottagare även får vara aktiva och själv hålla i bokprat där skolbibliotekarien deltar och gärna om böcker som skolbibliotekarien inte själv har läst. Skolbibliotekarien kan med sin kompetens undervisa eleverna i hur ett bokprat kan gå till och hur man skriver en bokrecension.

Det sociokulturella perspektivet nämns både av Patricia Montiel-Overall (2005) och Ulla Alexandersson och Ann-Katrin Swärd (2015) och enligt de två sistnämnda författarna anser Vygotskij att lärande är beroende inte bara av kontexten utan också av elevens tidiga erfarenheter. Elevens erfarenhet ska ses som en resurs och undervisning ska bygga vidare på den. Två citat från intervjun med Alex får visa hur det sociokulturella perspektivet uttrycks i relation till undervisning och hur professionernas yrkeskompetens kan komplettera elevers undervisning.

“Och sedan inte att förglömma *Källspanarna*, den biten som de har fått med sig sedan de var små är betydelsefull för man behöver ju inte börja på noll. När man fick dem i fyran hade de redan mycket med sig som skolbibliotekarien redan hade varit inne på innan och pratat om källkritik så det var ju känt för dem sedan har hon byggt vidare på det. Och hon har kommit in i klassen, inte så ofta men någon gång och pratat källkritik.”

“Jag tycker hon är väldigt duktig på det hon gör. Hon har väldigt mycket koll på genrer och på vad som passar så att det är åldersadekvat. Och även om det är en svag elev som borde ligga på en annan nivå så anpassar hon det jättesnabbt och bra utan det blir löjligt för eleven.”

6) Diskussion och slutsats

I detta kapitel försöker jag att redogöra för min undersökning och besvara mina forskningsfrågor. Jag försöker att föra en diskussion kring mina resultat och koppla dem till tidigare forskning. Jag ger också förslag till fortsatt forskning.

Respondenterna identifierar några framgångsfaktorer för samarbete mellan professionerna. Deras svar överensstämmer med Montiel-Overalls forskning (2008, 2013), som jag redogör för i kapitel 2.1. Om det ska ske ett samarbete måste båda parter vara intresserade och engagerade. Respondenterna säger att det är skolbibliotekarien som är den mest drivande. Det är skolbibliotekariens personliga egenskaper och kompetens som är en bidragande faktor till att respondenterna både vill samarbeta mer och utveckla sitt samarbetet med henne. Lärarna i fallstudien förstärker med sina svar att bemannade skolbibliotek är en viktig resurs och att skolbibliotekariens yrkeskompetenser gynnar deras elevers utbildning precis som Cecilia Gärdén (2017) skriver. Det är främst skolbibliotekariens läsfrämjande insatser och kunskap om skönlitteratur och undervisning i källkritik som lärarna tar upp. Jag tror att det är en fördel och gynnar skolans elever att skolbibliotekarien även är legitimerad förskollärare. Skolbibliotekariens pedagogiska utbildning anser jag bidrar med att lärare och skolbibliotekarie kan mötas och förstå varandra i det pedagogiska arbetet kring och med eleverna. Pamela Schultz Nybacka (2019) skriver att skolbibliotekarier i USA och Australien är både lärarutbildade och biblioteksutbildade. Jag delar Pamela Schultz Nybackas tankar om att det borde finnas en titel för de som har dubbelkompetens i Sverige. Respondenterna återkommer hela tiden i intervjuerna till hur värdefullt det är med kontinuitet. Då syftar de både på att skolbibliotekarien har kontinuerlig undervisning och möten med eleverna under alla deras skolår och att skolbibliotekarien har arbetat en längre tid på skolan. Alla lärarna har tjänstgjort på skolan i minst tre år och skolbibliotekarien har arbetat på skolan i drygt sju år. Att kontinuitet kan vara en framgångsfaktor för fördjupning av samarbete och för att bygga relationer över tid som sedan kan ses som jag väljer att kalla relationskapital är inget jag har läst om i tidigare forskning. Jag kan inte heller svara på om det har någon betydelse men mina respondenter påpekar det.

En annan aspekt som tas upp av en av respondenterna är att biblioteket både som ett fysiskt rum och som fullt med fysiska böcker kan ses som ett komplement till skolmiljön på fallets skola som är så digitaliserad. En annan av mina respondenter uttrycker att biblioteket är en sådan inbjudande miljö att vistas i och i sig bidrar till läslust. Det är kanske något som är värt och intressant att undersöka?

Den slutsats jag kan dra efter att ha analyserat respondenternas svar är att de har kommit en längre bit på väg i sitt samarbete med skolans skolbibliotekarie

än lärarna i "LÄSK" projektet. Yrkesprofessionerna på fallstudiens skola har ett gemensamt professionellt objekt då de samarbetar, elevernas lärande. Respondenterna beskriver hur skolbibliotekarien inleder undervisning i källkritik och netikett och hur lärarna tar vid och fortsätter arbetet. Respondenterna förhåller sig till skolbibliotekarien på olika sätt i sitt samarbete men uttrycker en önskan att vidareutveckla samarbetet som jag tolkar kan ses som en strävan mot ett ännu tydligare gemensamt professionellt objekt.

Respondenterna delger sina funderingar kring tänkbara samsarbetsområden som till exempel vidareutveckling och annat perspektiv på bokprat. Att göra eleverna aktörer i bokprat i stället för bara åhörare. De vill ha mer samplanering och att de undervisar tillsammans utifrån sina respektive yrkeskompetenser. Reflektionerna respondenterna delger angående utveckling av bokprat tycker jag låter spännande och nytänkande att visa eleverna att de kan bidra med kunskap till erfarna yrkesutövare.

De hinder de ser för samarbete är tidsbrist som bland annat Kim tar upp. Skolan har cirka 485 elever och en anställd skolbibliotekarie på 100%.

Lärarna på fallstudiens skola har samarbete med yrkesprofessionen bibliotekarie och den tillgången saknas på de skolor som inte har ett skolbibliotek. Framförallt saknas bemannade skolbibliotek för elever på låg- och mellanstadiet. (Skolbibliotekarie på fallstudiens skola, personlig kommunikation, 15 december, 2020). Det finns inga mätningar eller jämförelser mellan elever som har fått undervisning på fallstudiens skola med elever som har fått undervisning på en skola utan bemannat skolbibliotek. I Kävlinge Kommuns årsredovisning från 2019 redovisas statistik av /om hur många elever som gick ut årskurs nio med godkänt i alla betyg men resultatet går inte att härleda till att elever i kommunen har tillgång till bemannade skolbibliotek.

Jag är medveten om att jag bara har undersökt en skola men den begränsningen beror delvis på rådande omständigheter med Covid-19. Jag hade kunnat genomföra digitala intervjuer men jag valde att göra fysiska intervjuer. Det hade varit intressant att intervjua lärare i kranskommunerna som också har tillgång till bemannade skolbibliotek eller jämföra med ett skolbibliotek som är integrerat med ett folkbibliotek.

Oavsett vilket förhållningssätt man intar på samarbete som Folkesson och Limberg (2006) redogör för uttrycker lärarna i min fallstudie att de värdesätter sin skolbibliotekarie och sin tillgång till skolbibliotek. Skolbibliotekarien kompletterar elevernas utbildning utifrån sin yrkeskompetens och berikar på så sätt deras utbildning.

Mina personliga funderingar är att om målet är väcka lust och nyfikenhet till det skrivna ordet borde fler yngre elever ha tillgång till ett bemannat

skolbibliotek. Ett skolbibliotek med en skolbibliotekarie som besitter kunskap om många olika böcker och genrer och är duktig på att entusiasmera den blivande läsaren och introducera hen till bokens magiska värld. Det är när de är i startgroparna för att knäcka läskoden insatser ska göras som uppmuntrar till vidare utforskning av det skrivna ordet. Jag tycker heller inte att det fysiska biblioteket ska glömmas bort.

Skolbiblioteket som lärarna och eleverna i min fallstudie har tillgång till är visserligen litet, men nyinrett i limegrönt och vitt och erbjuder många möjligheter till skyltning.

Respondenterna ger uttryck för att skolbibliotekarien främjar F-6 elever, särskoleelever och elever inom AST utbildning genom sin verksamhet och kompetens.

6.1. Förslag till fortsatt forskning

Jag har fått avgränsa mig till att undersöka samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier och hur yrkesprofessionernas kompetens kompletterar varandra. En anledning som lyfts fram i *Demokratins skattkammare (2019)* är att elevers tillgång till bemannade välfungerande skolbibliotek ökar likvärdigheten på undervisning i elevers utbildning samt bidrar med att elevers studieresultat kan höjas och förbättras. Fortsatt forskning nationellt skulle vara intressant angående om man under svenska förhållanden kan se att bemannade skolbibliotek ökar elevernas studieprestationer som internationella studier har visat på.

Upptäckten av att mina respondenter nämner kontinuitet som en bidragande faktor för utveckling av samarbete vore därför värt att undersöka. De nämner två aspekter av kontinuitet regelbundet under läsåret och över alla år de går på skolan.

Jag har endast läst tidigare forskning kring samarbete mellan de två professionerna lärare och skolbibliotekarier i svenska rapporter eller i B&I forskning skriven på engelska. Det vore intressant att läsa rapporter och undersökningar utförda i andra länder till exempel i Afrika eller Asien.

7) Referenslista

Alexandersson, M., Limberg, L., Lantz-Andersson, A. & Kylemark, M. (2007). *Textflytt och sök slump informationssökning via skolbibliotek*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Alexandersson, U. & Swärd, A. K. (2015). *Om lärande och undervisning*. Lärportalen, Skolverket
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundsarskola/015_tematiska-arbsatt/del_01/material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M15_1-9_01A_artikel.docx

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Barn- och ungdomspsykiatri region Stockholm (1 februari 2019) *Vad beror autismspektrumtillstånd på?*
<https://www.bup.se/diagnoser/autismspektrumtillstand/vad-beror-autismspektrumtillstand-pa/>

Chambers, A. (2014). *Böcker inom och omkring oss*. ([Ny utg.]). Stockholm: Gilla böcker.

Copeland, A. & Jacobs, L. (2017). The power of collaboration between school librarian and classroom teacher. *Teacher Librarian*, 45(2), 22-27.

Denscombe, M. (2014). *The good research guide: for small-scale social research projects*. (5th ed.) Maidenhead, England: McGraw-Hill/Open University Press.

DIK (2020) *Så skapar du ett skolbibliotek i världsklass 8 kriterier*.
<https://dik.se/om-oss/sa-har-tycker-vi/sa-skapar-du-ett-skolbibliotek-i-varldsklass>

Drejstam, L. & Lund, E. (2017). *Källkritik: med källspanarna. F-3*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Fichtelius, E., Persson, C. & Enarson, E. (2019). *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi*. [Stockholm]: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi.

Gärdén, C. (2017). *Skolbibliotekets roll för elevers lärande: en forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015*. Stockholm: Kungliga biblioteket.

Hansen, M. (1999). *Yrkeskulturer i möte Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/7609/1/gupea_2077_7609_1.pdf

Kävlinge kommun (2020) *Årsredovisning för Kävlinge kommun 2019*

<https://www.kavlinge.se/download/18.4bf32c38174010eaed91102f/1615208385885/%C3%85rsredovisning%202019.pdf>

Kävlinge kommun (2020). *Biblioteksplan*

<https://cdn2.bibliotek.kavlinge.se/files/5e58d9f5605092138883f2a8/Biblioteksplan%20K%C3%A4vlinge%20kommun%202020-23.pdf>

Körling, A. (2012). *Nu ler Vygotskij: eleverna, undervisningen och Lgr 11*. (1. uppl.) Stockholm: Liber

Lance, K. C. & Kachel, D. E. (2018). Why school librarians matters: What years of research tell us. *Phi Delta Kappan*, 99(7), 15-20.

Latham, D. & Gross, M. (2017). Collaboration for Success: Teachers and Librarians as Partners in Learning. *Voices From the Middle*, 24(4), 64.

Limberg, L. (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll [Elektronisk resurs] en kunskapsöversikt*. Stockholm: Statens skolverk.

Limberg, L. & Folkesson, L. (2006). *Undervisning i informationssökning [Elektronisk resurs] : slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)*. Borås: Valfrid.

Montiel-Overall, P. (2005). Toward a Theory of Collaboration for Teachers and Librarians. *School Library Media Research*, 8.

Montiel-Overall, P. (2008). Teacher and librarian collaboration: a qualitative study. *Library & Information Science Research*, 30(2), 145-155.

Montiel-Overall, P. & Grimes, K. (2013). Teachers and librarians collaborating on inquiry-based science instruction: A longitudinal study. *Library & Information Science Research*, 35(1), 41-53.

Sandin, A.S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans [Elektronisk resurs] Delaktighet, förhållningssätt, samarbete*. Högskolan i Borås: Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap.

Schultz Nybacka, P. (2019). *Värdet av skolbiblioteket: en verksamhet för hållbar utbildning och bildning*. [Stockholm]: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2021) *Organisera för skolbibliotek i undervisningen*. Lärportalen. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-skolbibliotek-i-undervisningen>

Bilagor

Bilaga 1

mail

Hej!

Jag heter Maria Karlsson Vives och tjänstgör som legitimerad förskollärare i förskoleklass. Samtidigt har jag påbörjat min kandidatuppsats på min utbildning till biblioteks- och informationsspecialist.

Syftet med min uppsats är att undersöka hur några lärare ser på tillgång till bemannade skolbibliotek för elever och samarbetet mellan professionerna lärare och skolbibliotekarie.

Jag skulle vilja få möjlighet till att intervjua dig. Jag vill få tillstånd till att spela in vår intervju med röstmemo.

Innan intervjun kommer du att få fylla i en medgivandeblankett från Högskolan i Borås.

Om jag får tillåtelse till att intervjua dig så maila mig så att vi kan bestämma ett datum och tid för intervjun.

Tacksam för svar senast 16/10-20.

Det är helt frivilligt att delta.

Tack på förhand

Mvh Maria Karlsson Vives

Bilaga 2

Intervjuguide

1) Bakgrund

- Vad har du för utbildning?
- När tog du din examen?
- Hur länge har du arbetat som legitimerad lärare?
- Hur länge har du arbetat på denna arbetsplatsen?

2) Samarbete, makt och legitimitet

- Samarbetar du som en del i din undervisning med skolans bibliotekarie?

- Berätta om ert senaste samarbete?

Vem var initiativtagare? Hur fördelade ni arbetsuppgifterna? Vem hade ansvar för vad?

- Berätta om något återkommande samarbete?
Vem var initiativtagare?
Hur fördelade ni arbetsuppgifterna?
Vem hade ansvar för vad?
Vad var det som blev lyckat?
Vad behöver utvecklas till nästa samarbete?
- Berätta om något spontant samarbete?
Vem var initiativtagare?
Hur fördelade ni arbetsuppgifterna?
Vem hade ansvar för vad?
Vad var det som blev lyckat? Vad behöver utvecklas inför nästa samarbete?
- Kan du berätta om något samarbete som du tyckte fungerade mycket bra? Vad var det som fungerade bra?
- Kan du berätta om ett samarbete som blev mindre lyckat? Vad var det som blev mindre lyckat? Utvecklingsmöjligheter?
- Hur ser ansvarsfördelningen ut när ni håller i en lektion tillsammans?
- Vem är det som planerar era gemensamma lektioner?
- I vilka lokaler brukar ni vara i när ni håller lektion tillsammans?
- Vad finns det i omgivningen som påverkar och hindrar era möjligheter till samarbete?
(Tid, bristande intresse?ledning?struktur, planer, rutiner kring samarbeten)
- Finns det någon extern aktör som varit delaktig i några av era samarbeten? Författare,? kulturskolan?, skapande skola?
- Har du möjlighet att påverka hur mycket eller lite du samarbetar med bibliotekarien?

- På vilket sätt är skolbibliotekarien delaktig i din undervisning? Lektioner, bokprat, boklådor, letar upp fakta inför teman, MIK, projekt? Författarbesök, bibliotekstid
- Vilken kompetens har skolbibliotekarien som du anser är betydelsefull för dina elevers utbildning?
- Vad bidrar skolbibliotekarien med som du värdesätter?
- Hur kompletterar dina och skolbibliotekariens yrkeskompetenser varandra i relation till elevernas utbildning?
- Hur skulle du vilja utveckla ditt samarbete med skolbibliotekarien?
- Hur stort utrymme för att göra sin röst hörd tycker du att skolbibliotekarien får/tar?
- Är det något du vill tillägga innan vi avslutar intervjun?

Tack för intervjun!

Bilaga 3

Skolbiblioteksplan

Inledning

I grundskolans och fritidshemmens läroplan, Lgr 11, slås det fast att:

”Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkförmåga och digitala kompetens”.

Innehållet i denna skolbiblioteksplan ska ses som en grund för arbetet på Kävlings kommun skolbibliotek.

Syftet med skolbiblioteksplanen är att ha ett ramverk för skolbiblioteksverksamheten.

Målet är att uppnå en likvärdig verksamhet på kommunens skolbibliotek.

Skolbiblioteksplanen är bibliotekariernas verktyg för att kunna planera och utföra uppdraget.

Läsfrämjande arbete

Det läsfrämjande arbetet bedrivs i samråd och samarbete med skolans pedagoger.

Bibliotekarien ska arbeta med följande:

- Bokprat minst en gång per läsår och klass

Bokprat kan kopplas till aktuella teman eller vara en introduktion till bokprojekt.

Presentation av böcker i olika genrer och svårighetsgrad skapar intresse och lockar till läsning.

- Skyltning och utställningar

Skyltning och utställningar tillgängliggör beståndet.

- Författarbesök

Författarbesök ger inspiration till eget skrivande och läsning. Det ger också en insyn i ett författarskap.

- Vägledning i biblioteket för lärare och elever
- Bokcafé och bokcirkel för årskurs 7–9 i samarbete med folkbiblioteket
- Beställa in grupp- och klassuppsättningar
- Hjälpa lärare med temapaketer
- Högläsning
- Lärarhandledningar till aktuella skönlitterära böcker.

- planerar och arrangerar biblioteksrelaterade evenemang som läsutmaningar och läslustveckor.

Stöd för elever med särskilda behov

Tillsammans med skolornas specialpedagoger arbetar bibliotekarierna riktat mot elever med särskilda behov.

- Stöd vid urval av skönlitteratur och läromedel samt bidrar med kompensatoriska lösningar med till exempel IntoWords.
- Tillgång till Legimus för elever.
- Hjälp med Inläsningstjänst

Modersmål

Skolbibliotekens bestånd av böcker på modersmål är samlat på Olympiaskolan. Beståndet uppdateras kontinuerligt och efter behov.

MIK, Medie- och informationskunnighet

Skolbibliotekens mål är att:

F-klass – Åk 3

Eleven:

- regelbundet går till biblioteket för att låna
- blir förtrogen med biblioteksrummet, dess utbud och rutiner kring lån
- lär sig det grundläggande om bibliotekssystemet – Söka och hitta

Pedagoger och bibliotekarie:

- introducerar bibliotekskatalogen på nätet och lär eleven att reservera och låna om.
- för källkritiska och reflekterande resonemang kring de texter och bilder som gruppen arbetar med.
Exempel på ämnen är: Vad är en källa? Vilka källor kan användas? Det behövs mer än en källa! Vad är skillnaden på åsikt och fakta? Är allt på Youtube sant?
- Undervisar kring upphovsrätten, både text och bild. Hur gör du texten till din egen?
- Arbetet med MIK fortsätter i adekvata sammanhang, exempelvis via skönlitteratur.
- Introducera olika sökstrategier.

Åk 4 - 6

Eleven:

- tränas i att hitta texter som passar ämnesområdet och sin kunskapsnivå.
- lär sig att använda, granska och värdera olika källor samt att motivera sina val av källor.
- förstår skillnaden mellan en primärkälla och en sekundärkälla.

- lär sig att skriva en källförteckning.

Pedagoger och bibliotekarie:

- förvissas sig om att alla elever kan hantera bibliotekskatalogen och dess funktioner.
- presenterar ne.se och andra sökvägar samt hjälper eleven att skapa ett personligt konto till NE. Diskutera vikten av källkritiskt tänkande genom konkreta övningar. Bibliotekarien utgår ifrån de fem källkritiska frågorna: Vem? Vad? Hur? När? Varför?
- arbetar med och visar på redskap som kan ge eleven ett tryggt sätt att hantera och interagera på sociala medier samt digitala plattformar.
- ger eleven redskap för att kunna genomskåda bildmanipulation och reklam.

Åk 7 - 9

Eleven:

- får en översikt över lämpliga sökvägar i sitt ämne men också hjälp med att formulera sökfrågor
- lär sig att granska sökträffar, ha ett källkritiskt förhållningssätt och identifiera trovärdiga och relevanta källor.
- ska känna till kopplingar mellan sökstrategier och källkritik
- lär sig att förhålla sig till tendenskriteriet.
- ska veta vad som gäller om upphovsrätt.
- anger rätt referens till de källor de använder samt gör källhänvisningar och skriver en källförteckning.

Pedagoger och bibliotekarie:

- visar hur olika typer av texter är uppbyggda.
- leder diskussioner om bilders trovärdighet och hur det går att följa dess historik.
- fördjupar diskussionen om förhållningssätt till sociala medier och digitala plattformar.
- I samband med fördjupningsarbeten får eleverna en genomgång i att använda flera informationskällor samt databaser.
- för en pågående diskussion om källkritik, trovärdighet, tendens och relevans.

Administration

Skolbibliotekarierna sköter allt kring den dagliga verksamheten i biblioteket, såsom:

- lån och återlämning av böcker
- hantering av bokleveranser mellan kommunala skolor i Kävlinge
- kravhantering
- registrering av nytt material i Book-IT
- Underhåll av mediebeståndet
- Budgetansvar och inköp

Medieplanering

Skolbibliotekens mediebestånd är till största delen gemensamt och cirkuleras mellan skolorna efter behov. Medieplaneringen styrs ytterst av läroplanen, samt utifrån varje skolas önskemål. Så många parter som möjligt samarbetar kring medieplaneringen.

Genom att lägga in all media i Book-IT blir det tillgängligt och sökbart. Det skapar förutsättningar för ett gemensamt och välanvänt bestånd. Genom samarbete med folkbiblioteket och stöd från Kulturrådet kan specifika satsningar göras.

Skolbibliotekarierna ansvarar för skolbibliotekens medieanslag. Sedan år 2005 är anslaget 100:- per elev och år och används för inköp av böcker och tidskrifter.

Elerepresentation

Biblioteks- eller medieråd finns på vissa skolor. Dessa råd består av representanter från varje klass, bibliotekarien och gärna en pedagog. Rådets funktion är att främja elevinflytande i skolbibliotekets arbete. Under mötena kan inköpsförslag, olika biblioteksprojekt och annat som rör skolbiblioteket diskuteras.

Skolbibliotekens webbplats och sociala medier

Skolbiblioteken har en egen webbplats.

www.kavlinge.se/upplevaochgora/bibliotek/skolbiblioteken. Den vänder sig till elever, pedagoger och föräldrar. Sidorna ska vara till stöd i det dagliga skolarbetet för såväl elever som lärare och innehåller boktips i olika former, material för lärare och länkar som underlättar vid informationssökning. Vår webbplats uppdateras och utvärderas löpande.

Skolbiblioteken har en blogg, www.biblioteksbubble.blogspot.com. Några skolbibliotek arbetar också aktivt med sociala medier.

Senast reviderad:

Kävlinge 2020-12-11